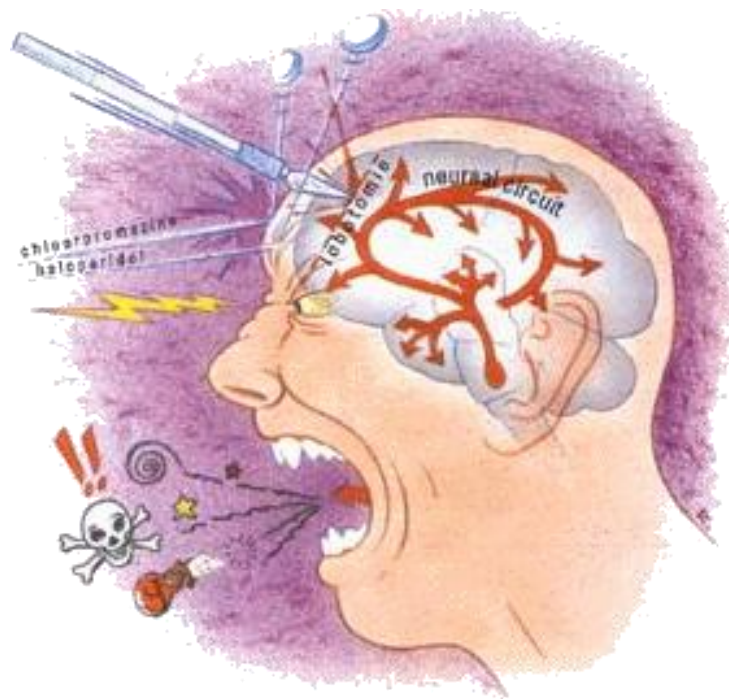

Een agressieve leerling?

.....

Wat moet ik ermee!?

Door: René Gort,
Studentnummer: 2036708
Fontys M SEN OSO
Opleidingstraject RTDT
Module RT05; Een agressieve leerling?
Wat moet ik ermee!?
Begeleidster: Annemarie Zwerink
Oldenzaal, juni 2010

Inhoudsopgave meesterstuk

Samenvatting	pag. 3
Inleiding	pag. 4
Hoofdstuk 1 : Benaderingswijzen over acting-out gedrag	pag. 5
1.1 Agressie volgens Peter Spelbos	pag.5
1.2 Agressie volgens Martine F Delfos	pag.6
1.3 Agressie volgens van der Ploeg	pag.7
 Hoofdstuk 2 : Agressie bekeken in bekende theorieën	 pag.11
2.1 Psychoanalyse	pag.11
2.2 Frustratieagressie hypothese	pag.11
2.3 Sociale leertheorie	pag.12
2.4 Sociaalcognitieve benadering	pag.12
2.5 Evolutionaire zienswijze	pag.12
 Hoofdstuk 3: Model van Matser	 pag.13
3.1 Model van Matser	pag.13
3.2 Schoolklimaat	pag.14
3.3 Pedagogisch klimaat	pag.16
3.4 Groepssfeer	pag.16
 Hoofdstuk 4: Leerkrachtvaardigheden	 pag.18
 Hoofdstuk 5: In de praktijk	 pag.21
 Hoofdstuk 6: Conclusies en aanbevelingen	 pag.36
6.1 Conclusies	pag.36
6.2 Tips en aanbevelingen	pag.41
Handelingswijzer: Hoe om te gaan met agressief gedrag	pag.43
 Literatuurlijst	 pag.44
 Bijlagenoverzicht	 pag.45

Samenvatting

Het is mij opgevallen dat de term acting-out niet veel gebruikt wordt in de literatuur, maar dat men in de literatuur voornamelijk spreekt over agressief gedrag. Allereerst is het zaak om een definitie te geven van agressief gedrag. Dit is nog niet zo makkelijk, want in de literatuur is de ene zienswijze kort en bondig en de andere erg uitgebreid. De literatuur heeft naast de verschillen ook veel overlapping.

Een goede omschrijving voor agressief gedrag is volgens mij:

Agressief gedrag kan zowel positief als negatief zijn. Agressie kan worden opgevat als een vorm van assertiviteit, waarbij de persoon laat merken dat hij er ook is om rekening mee te houden of dat hij ons iets wil duidelijk maken van wat hij wel of niet wil. Aan de andere kant kan agressie bedoeld zijn om bewust of onbewust iets kapot te maken, schade toe te brengen, een ander aan te vallen of bedreigen waarbij angst en onzekerheid een grote rol gaan spelen.

Wanneer het duidelijk is wat agressief gedrag nu is kun je verder gaan kijken naar het pedagogisch klimaat. Dit is een belangrijke factor. Juist met het creëren van een goed pedagogisch klimaat is het mogelijk om een goede basisstructuur aan te brengen binnen de school. Naast het pedagogisch klimaat zijn het schoolklimaat en de groeps sfeer ook erg belangrijk. Dit alles werkt met name preventief en dat zorgt er voor dat het agressief gedrag al wordt verminderd.

Als laatste is het zaak goed te kijken naar je eigen leerkrachtgedrag. Als leerkracht heb je juist door je leerkrachtgedrag erg veel invloed op de leerlingen. Dit percentage is zelfs 80%. Je kunt door te kijken naar je eigen leerkrachtgedrag ook kijken naar het leerkrachtgedrag van anderen. Het is in deze fase ook goed om het er met elkaar over te hebben tijdens teamvergaderingen en studiedagen.

Het is belangrijk om te komen tot een zekere mate van uniformiteit. Je hebt als leerkracht natuurlijk ook een stukje eigenheid wat je niet moet vergeten. De uniformiteit moet een soort basis zijn wat jou als leerkracht een houvast moet kunnen geven wanneer een leerling agressief gedrag vertoont. Ook moet het voor de leerling een duidelijke structuur zijn waarin het duidelijk weet wat er gaat gebeuren en hoe het zal verlopen. Om aan te geven hoe je zou moeten handelen kun je gaan werken met een handelingswijzer. Hier kan kort en bondig in een stroomschema worden weergegeven wat je kunt doen met een agressieve leerling.

Uiteindelijk is het natuurlijk ook van belang dat ouders ook op de hoogte worden gehouden. Heb je afspraken gemaakt met een leerling is het ook goed om deze met ouders te bespreken. Op deze manier ontstaat er alleen maar meer structuur en duidelijkheid. Er is dan minder reden tot angst en onzekerheid.

Inleiding:

Sinds 2000 ben ik leerkracht op een school voor speciaal basisonderwijs Beyaert in Hengelo (ov). Hier ben ik begonnen in de middenbouw van de locatie Elsbeekweg. Sinds zes jaar werk ik nu in de bovenbouw aan de locatie Schützstraat. Met veel plezier werk ik bij Beyaert. Ik zie dat leerlingen over het algemeen met plezier naar school gaan. Ook zie ik dat er een groot verschil is in het gedrag van de leerlingen. Het valt mij op dat leerkrachten veelal op een eigen manier met de leerlingen omgaan. Met name het acting-out gedrag dat bij een aantal leerlingen voorkomt wordt op verschillende manieren aangepakt.

Bij mij kwam de vraag op:

Wat is de uniformiteit in de speciale leerkrachtinterventies bij acting-out gedrag om te komen tot een eenduidige aanpak die bij zowel leerkracht als leerling een mogelijk positieve uitwerking heeft.

Sinds het schooljaar 2008 – 2009 is er een werkgroep, waar ikzelf ook deel van uit maak, in het leven geroepen die zich bezig houdt met het zoeken naar een oplossing voor het omgaan met het toenemende aantal leerlingen met acting-out gedrag. Welke leerkrachtvaardigheden je als leerkracht zou moeten beheersen om adequaat met dit gedrag om te kunnen gaan binnen je groep. De oplossing wordt niet alleen bij de leerkracht gezocht maar ook bij het team. Hoe kun je als team met dit gedrag omgaan.

Voor dit onderzoek heb ik regelmatig contact gehad met de leden van deze werkgroep. De vele besprekingen, gesprekken en discussies hebben mij goed geholpen bij het werken aan dit onderzoek.

Hierbij wil ik hen dan ook graag bedanken voor hun openheid en medewerking.

Hoofdstuk 1 : Benaderingswijzen over acting-out gedrag

Om op een adequate manier om te gaan met acting-out gedrag is het nodig om eerst iets te weten over wat acting-out gedrag is. Hoe het kan ontstaan en hoe dit zich uit bij kinderen.

Wanneer we het over leerlingen met acting-out gedrag hebben, hebben we het over leerlingen die agressief gedrag vertonen. Dit kan zijn agressief gedrag naar zowel medeleerlingen als leerkrachten. we spreken hier van gedrag dat bewust of onbewust wordt ingezet om iets kapot te maken, een ander schade toe te brengen of om iets duidelijk te maken van wat hij wel of niet wil. In ieder geval is het zo dat het gedrag de grenzen van het toelaatbare overschrijdt. Het roept dan ook vaak gevoelens van angst, pijn, verdriet en/ of boosheid bij de ander op.

Er zijn verschillende benaderingswijzen over acting-out gedrag. In de hieronder volgende uitwerking wil ik dan ook de volgende drie benaderingswijzen uitwerken:

1. Agressie volgens Peter Spelbos
2. Agressie volgens Martine F Delfos
3. Agressie volgens van der Ploeg

1.1 Agressie volgens Peter Spelbos

1.1.1 Wat is agressie

Peter Spelbos (psychotherapeut) heeft het niet over acting-out, maar over agressief gedrag. De definitie van agressief gedrag, waarbij gesproken wordt van gedrag dat bewust of onbewust wordt ingezet om iets kapot te maken, een ander schade toe te brengen of om iets duidelijk te maken van wat hij wel of niet wil, is volgens hem een gedeeltelijke definitie. Het woord agressie komt van het woord agreddi, dit betekent toenadering. In het woord toenadering zit niet iets negatiefs. Het negatieve ontstaat pas wanneer daarbij angst en onzekerheid een rol gaan spelen.

1.1.2 Oorzaken van agressie

Er is volgens Spelbos geen eenduidige reden aan te wijzen voor een oorzaak van agressief gedrag. Vaak is het een combinatie van redenen. De redenen die Spelbos aangeeft zijn: aanleg, opvoeding, persoonlijkheid, cultuur, het eigen welbevinden, de relatie met de omgeving, omstandigheden en hoe iemand met zijn vermogen tot

agressief gedrag wenst om te gaan. Vaak zijn er een aantal van deze redenen toe te schrijven aan de oorzaak van agressief gedrag.

1.1.3 Omstandigheden die agressief gedrag bevorderen

Iedereen kan agressief gedrag laten zien. Er zijn omstandigheden die het makelijker maken om redelijkheid opzij te zetten en agressie toe te laten. Een aantal van deze omstandigheden kunnen zijn: stress, bedreigende situaties, er niet toe doen (bijvoorbeeld gebrek aan warmte in relaties, eenzaamheid en racisme), een omgeving en/of cultuur die agressie waardeert, voorbeelden van vroeger en omstandigheden tegenover oorzaken.

(bron: idee-pmc.nl; 2008)

1.2 Agressie volgens Martine F Delfos

Delfos geeft niet een definitie voor agressief gedrag. Wel onderscheid ze drie groepen; het geëxternaliseerd gedragsmoeilijke kind en het gedragsproblematische kind en dan is er nog de agressie van het kind met een stoornis binnen het autismespectrum. Hieronder zal ik deze drie groepen nader beschrijven.

1.2.1 het geëxternaliseerd gedragsmoeilijke kind

Het empathisch vermogen van geëxternaliseerd gedragsmoeilijke kinderen is zeer gebrekkig. Door de verminderde responsiviteit van het autonome zenuwstelsel voelen ze zelf pijn of angst niet zo sterk. Ze hebben dan ook moeite zich voor te stellen dat een ander die pijn wel ervaart. Zij kunnen verbaasd reageren, het kan hen zelfs ongeloofwaardig overkomen, wanneer anderen protesteren of huilen. Ze kunnen zich er zelfs aan ergeren. Hierdoor kunnen ze geneigd zijn te gaan experimenteren met het pijn doen van een ander. Bij deze kinderen is de agressie vanaf jonge leeftijd aanwezig. De agressie van deze kinderen is vaak erg heftig en onverwacht. De aanleiding voor deze aanvallen is vaak niet relevant ten opzichte van de getoonde agressie. De agressie kan ontstaan door frustratie, de frustratietolerantie bij deze kinderen is dan ook vaak erg laag. De agressie zal vaak gericht zijn tegen leeftijdsgenoten en broers of zussen. Dit komt voort uit het feit dat deze kinderen vaak een verminderd empathisch vermogen hebben. Hierdoor zijn ze minder goed in staat met anderen te spelen en vriendschappen te sluiten. De agressie zal bij deze kinderen als een rode draad door hun leven lopen.

1.2.2 Het gedragsproblematische kind

De agressie bij het gedragsproblematieke kind zal op een latere leeftijd ontstaan en sterker aan situaties gebonden zijn. De agressie bij deze kinderen is eerder gericht tegen mensen dan tegen voorwerpen. Hij richt zijn agressie veelal op volwassenen en buitenstaanders. Hij heeft ook vaak vrienden en zal zijn agressie niet vaak op hen richten. Vaak zijn de volwassenen de oorsprong van de agressie. Dit kan dan komen door bijvoorbeeld hun opvoedingsstijl, een echtscheiding of dat het kind zich in de pubertijd los moet maken van zijn ouders.

1.2.3 Het kind met een gedragsstoornis binnen het autistisch spectrum

Deze kinderen hebben een erg groot probleem met het zich verplaatsen in een ander. Zij hebben ook erg veel moeite met veranderingen. De agressie komt bij hen vaak voort uit twee bronnen. De eerste is dat men hun plannen doorkruist, hierdoor raken zij de controle kwijt om angstige situaties te kunnen beheersen. Deze angst uit zich vaak eerst in drammen en terroriseren en gaat dan vervolgens over in agressie. De tweede bron is dat deze kinderen een ernstig gebrekkig empathisch vermogen hebben. Hierdoor kan het kind zich onterecht behandeld voelen of denken dat men kwade bedoelingen heeft. Deze kinderen gaan ervan uit dat de ander weet wat hij of zij voelt denkt, vandaar dat zij ook zullen denken dat een ander iets met opzet doet.

(bron:Delfos; 2005)

1.3 Agressie volgens van der Ploeg

Van der Ploeg geeft een definitie van agressie en werkt deze dan uit in vormen van agressie. Hij geeft ook de samenhang met andere problemen aan en factoren die de agressie kunnen bevorderen. Hieronder zal ik in drie hoofdstukken de bevindingen van van der Ploeg weergeven:

1. Wat is agressie
2. Samenhang met andere problemen
3. Factoren die de agressie kunnen bevorderen

1.3.1 Wat is agressie

Van der Ploeg stelt dat agressie vaak in de negatieve zin wordt opgevat. Agressie heeft vooral de volgende betekenissen:

1. Agressie opgevat als assertiviteit, waarbij de persoon laat merken dat hij er ook is om rekening mee te houden. Je zou hier kunnen spreken van een gezonde vorm van agressie.
2. Agressie opgevat als schade toebrengen aan een ander, de ander aanvallen of bedreigen met psychisch en/of fysiek geweld.

Er worden vier vormen van agressie door van der Ploeg uitgewerkt namelijk manifeste (openlijke-, duidelijke) agressie, latente (onzichtbaar aanwezig) agressie, instrumentele (dienend als instrument) agressie en reactieve (als reactie op) agressie.

Manifeste agressie hierbij moet je denken aan fysieke agressie in de vorm van slaan, schoppen, vechten en dergelijke. Ook moet men dan denken aan verbale agressie in de vorm van schelden, vloeken en dergelijke. Daarnaast gaat het ook om gedragingen als liegen, dwarsliggen, diefstal en inbraak waarbij sprake is van wrok tegenover een ander. Bij latente agressie gaat het om een agressieve houding, een houding die de bereidheid tot agressief reageren vergroot. Dit gedrag gaat bijna altijd gepaard met andere antisociale gedragingen. Bij instrumentale agressie spreken we van agressie die met name bedoeld is om via geweld of agressie voordelen te verkrijgen. Dit kunnen handelingen zijn die van tevoren gepland en beraamd zijn. Reactieve agressie is sterk gebonden aan de situatie waarin men zich op dat moment in bevindt. Er kunnen zich situaties voordoen waarin je niet anders kunt dan met geweld te reageren.

Het voorkomen van agressie is moeilijk aan te geven maar is afhankelijk van leeftijd, geslacht en sociale klasse waarbij het agressieve gedrag kan verschillen. Agressief gedrag kan ook een eenmalige uitschieter zijn, maar ook een chronisch gedragspatroon. De voorspellende waarde is echter het grootst wanneer deze samengaat met andere problemen.

Er zijn verschillen in agressie aan te geven wanneer we het hebben over verschillen tussen jongens en meisjes. Jongens vertonen vaak fysieke agressie. Meisjes zijn meer indirect agressief en jongens juist meer direct. Meisjes zijn meer latent en jongens meer manifest agressief.

1.3.2 Samenhang met andere problemen

De samenhang die agressie heeft met andere problemen splitst van der Ploeg uit in drie typen:

1. Problemen in sociale contacten
2. Slechte schoolprestaties

3. Psychisch disfunctioneren

Ad1. Agressieve kinderen blijken vaak problemen te ondervinden in relaties met leeftijdsgenoten. Zij bezitten dan ook vaak weinig populariteit. Het agressieve gedrag zorgt ervoor dat zij regelmatig conflicten met anderen hebben en zorgt er ook voor dat zij in het sociale contact eerder door anderen worden vermeden dan dat zij door hen worden opgezocht. Het is natuurlijk niet zo dat al het agressieve gedrag tot impopulariteit leidt, het zijn met name de teruggetrokken agressieve jongens die impopulair zijn. Zij onderscheiden zich door hun geringe zelfbeheersing. De groep die niet alleen impopulair is maar ook waardering krijgt is een controversiële groep, behalve storend gedrag manifesteren zij zich ook door assertiviteit en leiderschap. Naast de slechte relaties hebben deze jongeren zich ook gebrek aan sociale vaardigheden en gebrek aan zelfbeheersing eigen gemaakt. Ook laat het empathisch vermogen te wensen over. Zij interpreteren handelingen van een ander dan ook vaak als agressief.

Ad2. De samenhang tussen slechte schoolprestaties en agressie is niet precies duidelijk. Er zijn eigenlijk vier mogelijkheden aanwezig:

- De slechte schoolprestaties veroorzaken agressie
- De agressie veroorzaakt slechte schoolprestaties
- De slechte schoolprestaties en het agressieve gedrag beïnvloeden elkaar wederkerig
- De samenhang tussen slechte schoolprestaties en agressief gedrag is niet lineair

Leerkrachten beschouwen leerlingen met agressief gedrag als ongeïnteresseerd en storend. Vanuit dit oogpunt is de leerkracht geneigd agressieve leerlingen niet te stimuleren en hun werkelijke leerprestaties te onderschatten (selffulfilling prophesy effect). Hier is dan ook niet alleen de agressie, maar ook de houding van de leerkracht de oorzaak

Ad3. In dit verband wordt voornamelijk gekeken naar de indirecte agressie. Zo blijkt angst veelvuldig samen te gaan met onderdrukte, geblokkeerde agressie. Wanneer deze agressie voornamelijk onderdrukt is door straf kan op den duur bij het begin van agressie angst binnensluipen. Bij het op deze manier afremmen van agressie kan de persoon zijn agressie niet ontladen en blijft de agressie van binnen hoog.

1.3.3 Factoren die de agressie kunnen bevorderen

Er zijn volgens van der Ploeg een zestal factoren die de agressie kunnen bevorderen:

1. Autoritaire omgeving: Onder invloed van een sterk autoritaire leiding kunnen mensen soms tot agressieve daden komen, die zij onder andere omstandigheden niet zouden hebben uitgevoerd. Zogenaamde vreedzame mensen kunnen onder ongunstige situaties ertoe gebracht worden om zeer agressief te handelen waarbij zij dit in het kader van een sociale context kunnen rechtvaardigen.
2. Klimatologische omstandigheden: Hiervan is weinig onderzoek bekend, maar men is er wel van overtuigd dat extreme hitte agressiebevorderend kan werken.
3. Lawaai: Geluid kan onder bepaalde voorwaarden de agressie bevorderen. Lawaai kan de frustratietolerantie verminderen waardoor agressie eerder kan optreden. Lawaai kan echter ook leiden tot verhoging van de reeds aanwezige agressie. Lawaai levert dus een indirecte bijdrage aan het ontstaan van agressie.
4. Populatie-dichtheid: Hierbij is ook sprake dat het van indirecte aard is en alleen onder bepaalde condities voorkomt. Binnen een grote menigte wordt het arousalniveau (de activatietoestand van het centrale en autonome zenuwstelsel. Bron: Wikipedia) verhoogd en neemt de frustratietolerantie af. Hierdoor wordt de neiging tot agressie groter. Dit heeft ook te maken met het aantal mensen in een groep en de beleving tussen deze mensen.
5. Statusverlies: Met name kinderen blijken erg gevoelig voor de positie die zij in een groep innemen. Het verliezen van status zorgt voor het verliezen van zekerheid en eigenwaarde. Als dit het geval is zal het men eerder geneigd zijn met agressie te reageren.
6. Verhoogd activeringsniveau: Wanneer een normaal werkend arousalniveau verhoogd wordt neemt de kans op agressie toe. Dit kan gebeuren door bijvoorbeeld alcoholgebruik, bedreiging met agressie en ook bij verhoogde lichamelijke activiteiten zoals hardlopen. Bij deze factor is het wel van belang dat er door de betrokken persoon een aanwijsbare bron aan te wijzen is. Hier is dus het herkennen en interpreteren van het verhoogde activeringsniveau als boosheid en irritatie een belangrijke voorwaarde voor het optreden van agressie.

(bron: van der Ploeg; 2000)

Hoofdstuk 2: Agressie bekeken in bekende theorieën

In hoofdstuk 1 heb ik de term agressie uitgewerkt via drie benaderingswijzen. De benaderingswijzen van Spelbos, Delfos en van der Ploeg. Deze auteurs hebben op hun beurt ook gekeken naar de achterliggende theorieën. Deze theorieën hebben hen natuurlijk ook gevormd in hun wijze van het uitwerken van de term agressie.

Er bestaan verschillende sociologische, filosofische en psychologische theorieën over de oorzaken van agressie en agressiviteit. Hieronder zal ik dan ook een aantal van deze theorieën uitwerken die een belangrijke invloed hebben op hoe we agressie zouden moeten zien:

2.1 Psychoanalyse

2.2 Frustratieagressie hypothese:

2.3 Sociale leertheorie

2.4 Sociaalcognitieve benadering

2.5 Evolutionaire zienswijze

2.1 Psychoanalyse

Binnen de psychoanalyse wordt er vanuit gegaan dat agressie een aangeboren drift is. In deze theorie wordt bij de oerdriften gesproken over de seksuele drift en daartegenover de destructieve drift. Binnen de destructieve drift wordt agressie als belangrijkste component gezien. Agressie moet in deze visie dan ook als onlosmakelijk samengaan ten opzichte van de mens worden gezien. Deze agressie kan via opvoeding en socialisatie onder controle worden gebracht. Om te voorkomen dat de aangeboren agressie tot schade zal leiden, moet agressie worden omgevormd tot sociaal aanvaardbare handelingen.

2.2 Frustratieagressie hypothese

De frustratieagressie hypothese is een onderdeel vanuit het behaviorisme. De frustratieagressie stelt dat agressief gedrag een naar buiten gerichte reactie is op de innerlijke frustratie. Deze agressie helpt bij de ontlading van de innerlijke frustratie. Deze theorie stelt dan ook dat het makkelijker is om boos te worden op een ander dan met je frustraties aan de slag te moeten, dat vereist dat je veelal in het reine moet komen met jezelf. Eigenlijk is de agressie die je laat zien vluchtgedrag van wat je hebt aangeleerd toen je jong was.

2.3 Sociale leertheorie

De sociale leertheorie gaat er vanuit dat agressie aangeleerd gedrag is. Wanneer agressief gedrag beloond of gestimuleerd wordt, zal een kind zich agressief gedrag eerder eigen maken. Hierbij spelen de frustratiebronnen een belangrijke rol. Het zijn de personen, veelal ouders, die door hun wijze van optreden agressie kunnen bevorderen. Ouders kunnen thuis agressie ernstig bestraffen en het buitenshuis aanmoedigen en belonen. Ouders kunnen ook kinderen te leren hun agressie te verschuiven en af te reageren op anderen in de omgeving die als minder bedreigend worden gezien. Dit laatste gebeurt dan veelal op vooroordelen.

2.4 Sociaalcognitieve benadering

Bij de sociaalcognitieve benadering wordt aangenomen dat er een verband bestaat tussen gedrag en cognitie. Agressief gedrag vloeit volgens deze benadering voort uit niet adequaat verlopende cognitieve processen. Het gaat hier dan om de informatieverwerkende processen waarin mentale structuren of schema's relevante informatie opnemen, opslaan, interpreteren en beslissingen nemen. De manier waarop de processen verlopen bepalen hoe mensen met situaties omgaan en of al dan niet met agressie zal worden gereageerd.

2.5 Evolutionaire zienswijze

Bij de evolutionaire zienswijze wordt de mens eenzelfde biologische basis toegeschreven als de hogere diersoorten. Hogere diersoorten zijn die soorten die door de tijd zijn geëvolueerd. Eén van de belangrijkste geëvolueerde eigenschap is emotie waarvan agressie een essentieel onderdeel is. Agressieve handelingen zijn in deze visie dan ook biologisch bepaald, maar dat wijzigingen en correcties via ervaring en leren mogelijk zijn. Zij zien agressie als een soort oerenergie die je gebruikt om te beschermen, te overleven en te reproduceren.

Hoofdstuk 3 Het huis van Matser

Binnen het onderwijs is het belangrijk te kijken hoe je met agressief gedrag kunt omgaan. Het is natuurlijk goed om preventief te werk te gaan. Om dit te kunnen gaan doen heb je ten eerste een goed pedagogisch klimaat nodig.

In het nu volgende hoofdstuk wil ik aan de hand van het model van Matser mij verdiepen in het pedagogisch klimaat daarnaast zal ik mij ook richten op het schoolklimaat en het groepsklimaat.

3.1 Het model van Matser

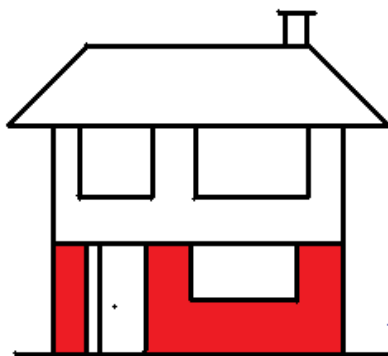
Het model bestaat uit twee preventieve interventieniveaus en één curatief niveau

Het eerste preventieniveau bestaat uit het pedagogisch klimaat binnen de school. Binnen dit niveau vallen programma's die ontworpen zijn om de organisatie van klassen te verbeteren en op schoolniveau op elkaar af te stemmen.

Het tweede preventieniveau bestaat uit een algemene aanpak. De interventieprogramma's binnen dit tweede niveau richten zich op het beïnvloeden van het gedragsrepertoire van de leerlingen in verschillende situaties. Binnen dit niveau vallen programma's die plaatsvinden in een schoolklas en zich richten op alle leerlingen van de groep.

Binnen het curatieve niveau; de specifieke aanpak, is er wel sprake van geïndiceerde groepen.

Preventieniveau 1:

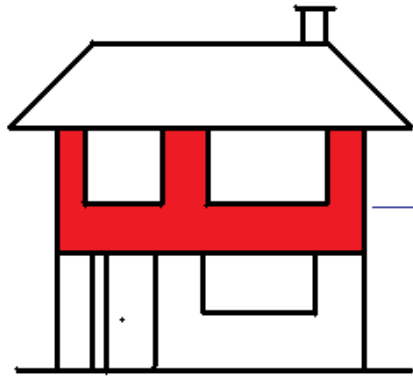

De benedenverdieping is de meest fundamentele van de drie onderdelen. Het bestaat uit handelen van de leerkracht. We spreken ook wel van een pedagogisch klimaat. Dit handelen kan onderverdeeld worden in het persoonsgebonden en het professioneel handelen.

Onder het persoonsgebonden handelen valt het eigene, het unieke van een leerkracht, waarin de persoonlijkheid van de leerkracht een grote rol speelt. Het zijn specifieke kenmerken en eigenschappen die moeilijk te veranderen zijn.

Onder het professioneel handelen wordt de verzameling activiteiten bedoeld, die gericht zijn op preventie van probleemgedrag.

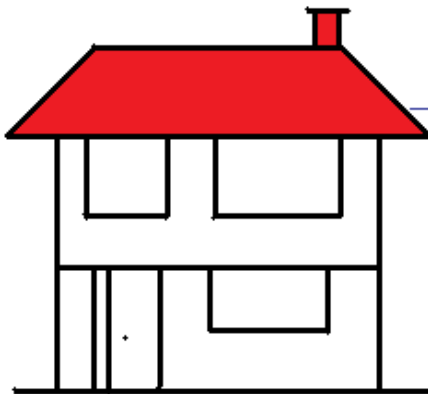
Preventieniveau 2:

Op de eerste etage staat de algemene of klassikale aanpak centraal. Het is de aanpak die zich richt op de groep als geheel. Het doel van deze aanpak is om psychosociale problemen en gedragsproblemen te voorkomen

De benedenverdieping en de eerste etage hebben dus duidelijk een preventief karakter.

Curatief niveau:

De zolderverdieping kent een curatief karakter.

Het benodigd een specifieke aanpak van psychosociale problemen en gedragsproblemen op individueel of (sub)groepsniveau. Veelal wordt er gewerkt met handelingsplannen.

3.2 Het schoolklimaat

Het schoolklimaat geeft richting aan het handelen van iedereen die op school werkzaam is. Het betreft normen, waarden en verwachtingen die door het schoolteam worden gedeeld en uitgedragen. Deze normen, waarden en verwachtingen hebben een directe invloed op het pedagogisch klimaat. Bij het schoolklimaat zijn de volgende drie factoren van belang: (Faber;2004)

- Teamvorming: het is belangrijk dat een schoolteam een hecht team is. Het team moet steun kunnen bieden als dat nodig is. Een lastige groep is bijvoorbeeld niet alleen het probleem van de groepsleerkracht. De werklast moet goed onder de leerkrachten worden verdeeld.
- Buitenschoolse activiteiten: buitenschoolse activiteiten kunnen een goed pedagogisch klimaat bevorderen. Er dient wel rekening te worden gehouden met de draaglast en draagkracht, taakbeleid dus.
- Oudercontacten: Tenslotte is het van belang hoe de school met oudercontacten omgaat. Door het onderhouden van goede contacten kunnen leerlingen (met hun achtergronden) beter worden begrepen en kan er adequaat mee worden omgegaan. Een kind voelt zich meer op zijn gemak als het weet dat er goed contact is tussen ouders en school. Ouders moeten weten wat zij van de school kunnen verwachten en andersom. Een stimulerende omgeving ten behoeve van de sociaal emotionele ontwikkeling gaat gepaard met een zo goed mogelijke samenwerking tussen school en ouders/ verzorgers. Het spreekt voor zich dat dit slechts mogelijk is op basis van wederzijds vertrouwen, openheid en respect.

Bokhorst (2008) beschrijft de volgende vier aspecten van werken aan een goed klimaat op school:

- Visie op kinderen: De wijze waarop gewerkt wordt aan het pedagogisch klimaat in een school wordt bepaald door de visie en missie van die school. Iedere school kenmerkt zich door een eigen sfeer, een eigen “gezicht”, die voor een deel ook bewust gekozen is.
- Agogisch en pedagogisch klimaat: Het pedagogisch klimaat hangt samen met het agogisch klimaat; de wijze waarop teamleden met elkaar omgaan. Belangrijk is het onderlinge vertrouwen en het erkennen van verschillen.
- Rol van de intern begeleider: De intern begeleider is verantwoordelijk voor de coördinatie van de begeleiding van de sociaal emotionele ontwikkeling van leerlingen. Deze heeft als taak om te zorgen dat er systematisch gewerkt wordt aan het realiseren van een prettig klimaat.
- Gebruik van methoden en schoolafspraken: Naast het gebruik van methodes zijn schoolregels heel belangrijk. Ze dienen door het hele team vastgesteld en gedragen te worden.

In de omgang tussen leerlingen, leerkrachten, ouders/ verzorgers en andere betrokkenen spelen volgende factoren een bepalende rol: (Faber 2004)

- Duidelijkheid over waarden en normen die op school gelden.

- Positieve betrokkenheid; de intentie om elkaar te willen kennen, begrijpen en steunen indien nodig.
- Goed evenwicht in de groep tussen individuele en gezamenlijke belangen en verlangens.
- Ruimte voor ontwikkeling en groei van de leerling en de leerkracht.

3.3 Het pedagogisch klimaat

Het pedagogisch klimaat wordt bepaald door alle factoren die van invloed zijn op de sfeer in de groepen. Deze factoren hebben dus betrekking op de omgang tussen leerlingen, leerkrachten, ouders en andere betrokkenen binnen de school. Binnen het pedagogisch klimaat gaat het in de eerste plaats om de leerlingen. De waarden en normen van kinderen beïnvloeden hun doen en laten, hun denken en gevoelens. Een goed pedagogisch klimaat uit zich in een positievere betrokkenheid bij elkaar. De intentie om elkaar te willen leren kennen, begrijpen en steunen als dat nodig is. Zo ontstaat er ruimte voor ontwikkeling en groei. Het gaat om het welzijn van alle leerlingen en leerkrachten op school. Het is een voorwaarde voor effectief leren en motiverend voor zowel leerlingen als leerkrachten. (Faber 2004)

De inspectie van onderwijs stelt eisen aan het pedagogisch klimaat. Deze eisen zijn geformuleerd in de vorm van standaards. Deze heb ik bijgevoegd als bijlage I.

Door een goede, open en veilige sfeer in de groep en op school worden problemen voorkomen. Vaak is er pas aandacht voor het pedagogisch klimaat als er problemen zijn, aanleidingen om met kinderen over gedrag te en omgaan met elkaar te praten. Aandacht voor het pedagogisch klimaat wordt dus vaak probleemgericht opgevat.

3.4 De groepssfeer

De groepssfeer vloeit voort uit het pedagogisch klimaat. Een goede groepssfeer kenmerkt zich door wederzijds vertrouwen in elkaar en respect hebben voor elkaar. De sfeer bepaalt of iedere leerling to zijn recht komt, of er geleerd wordt, kortom of leerlingen gedijen en de leerkracht zijn/ haar werk met plezier doet. De groepssfeer beïnvloed niet alleen de leerprestaties maar is tevens van invloed op de gezondheidstoestand en het sociaal emotioneel welbevinden. De sfeer in de

groep wordt gemaakt door degene die in de klas zitten en de groep vormen, de leerkracht en de leerlingen. (Faber 2004)

Volgens Bokhorst (2008) zijn er drie aspecten om te werken aan een goed klimaat in de groep:

- Groepsprocessen: Groepen maken een ontwikkeling door, dit heeft een sterke invloed op het pedagogisch klimaat.
- Beïnvloeden van de groep: De leerkracht heeft invloed op het ontstaan van groepsregels en doelen. Normen en regels houden stand als kinderen die zelf bedenken en zich eigen maken, dan worden het groepsnormen
- Bevorderen van een prettige groepssfeer: Een goed leerklimaat is een samenspel tussen leerlingen en leerkracht, de leerkracht legt het meeste gewicht in de schaal. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van sfeerversterkers. Daarnaast spelen onderlinge verhoudingen tussen leerlingen een grote rol met betrekking tot de groepssfeer.

De begrippen schoolklimaat, pedagogisch klimaat en groepssfeer hangen dus nauw met elkaar samen. Binnen een goed klimaat kan een goed pedagogisch klimaat ontstaan, en dat heeft weer een positieve uitwerking op de groepssfeer. Dit geldt natuurlijk ook omgekeerd. Wanneer in een groep de sfeer negatief is, heeft dit nadelige gevolgen voor het pedagogisch klimaat en dat kan weer zijn uitwerking hebben op het hele schoolklimaat.

Hoofdstuk 4 Leerkrachtvaardigheden

In dit hoofdstuk wil ik graag ingaan op het leerkrachtgedrag. Het gedrag van de leerkracht heeft naar mijn mening namelijk veel invloed op de leerlingen. Er wordt in verschillende theorieën gesproken over een percentage van 80%. Wanneer je als leerkracht zoveel invloed hebt is het als leerkracht dus wel erg belangrijk dat je je bewust bent van je eigen leerkracht gedrag. Hieronder wil ik dan ook aangeven wat het belang van het leerkrachtgedrag is en aan welke gedragingen we dan moeten denken.

De leerkracht beïnvloed de groep en de individuele leerlingen en staat zelf weer onder hun invloed. De kwaliteit van de pedagogische relatie tussen leerkracht en leerling wordt bepaald door de manier hoe zij met elkaar omgaan. De grondhouding van de leerkracht moet erop gericht zijn kansen en ruimte te bieden aan het kind. Die grondhouding wordt gekenmerkt door echtheid, waardering en empathisch begrijpen. (Bokhorst 2008)

Voor een goede relatie tussen leerkracht en leerlingen zij voor de leerkracht de volgende drie aspecten van zijn of haar grondhouding van belang: (Faber 2004)

- Echtheid: Wees jezelf en toon gedachten en gevoelens. Hierdoor zullen ook de leerlingen eerder hun gevoelens en gedachten tonen. Echtheid en wederkerigheid bevorderen het pedagogisch klimaat.
- Positieve benadering: Zorg voor realistische en vooral positieve verwachtingen ten aanzien van de leerling. Een leerkracht met een positieve basishouding richt zich meer op positieve ontwikkelingen dan op tekortkomingen van de leerlingen. Toon vertrouwen in de ontwikkeling van de leerlingen, heb hoge, maar geen onrealistische verwachtingen en stimuleer het zelfvertrouwen. Houdt rekening met verschillen tussen de leerlingen, moeilijkheden hoeven niet verzwegen te worden maar wel geaccepteerd. Een leerling die zich geaccepteerd voelt, is eerder uit te dagen en te motiveren.
- Empathisch begrijpen: om leerlingen zich vertrouwd, veilig en begrepen te laten voelen is het verplaatsen in de leerling belangrijk. Je inleven in de wereld van de leerling. Dit heeft een positieve uitwerking op het pedagogisch klimaat.

Van Lieshout (2002) heeft een lijst met pedagogische tips opgesteld. Zij maakt daarbij het volgende onderscheidt:

- Vaardigheden vanuit en positieve grondhouding.
- Vaardigheden vanuit klassenmanagement.

- Vaardigheden die een goede relatie en interactie bevorderen.
- Vaardigheden op meso- en macroniveau.

In de lijst komen alle hierboven beschreven aspecten terug. Om een volledig beeld te geven heb ik de lijst bijgevoegd als bijlage 2: “Algemeen pedagogisch vakmanschap”.

We gaan er eigenlijk te vaak van uit, dat de leerling wel weet hoe hij of zij zich moet gedragen. Gedrag moet, net als het aanleren van tafels, zinsontleding, spelling enzovoort, worden aangeleerd, getraind en onderhouden. Hierbij is het de leerkracht die model staat. Door bijvoorbeeld voordoen en rollenspel kun je als leerkracht het gewenste gedrag bij leerlingen ontwikkelen. In het boek “Why Johnny doesn’t behave” van Barbara Bateman en Annemieke Golly (2008) staan 20 tips en interventiestrategieën voor leerkrachten vermeld. Deze tips en interventiestrategieën zijn bedoeld om de leerkracht competent, professioneler en proactiever te maken.

In deze tips en interventies draait het om een positieve omgeving te scheppen voor alle leerlingen. De tips die worden aangedragen zijn voor leerlingen met agressief gedrag essentieel. Wanneer je als leerkracht en team deze tips eigen maakt, valt er veel agressief gedrag te voorkomen.

Hieronder zal ik de tips onder elkaar weergeven:

- 1) Stel duidelijke regels voor de groep.
- 2) Onderwijs de regel direct.
- 3) Geef aandacht aan het gedrag dat jij wilt zien.
- 4) Schenk weinig aandacht aan kleine misdragingen.
- 5) Houd je aanwijzingen kort en duidelijk.
- 6) Gebruik een vast signaal om de aandacht te trekken.
- 7) Laat duidelijk weten wat de consequenties van onaanvaardbaar gedrag zijn.
- 8) Leer de consequenties voor onaanvaardbaar gedrag.
- 9) Als onaanvaardbaar gedrag van de leerling niet verandert, dan moet het gedrag van de leerkracht veranderen.
- 10) Ongewenst gedrag is een doelmatige en efficiënte manier om de aandacht te krijgen.
- 11) Behandel de leerling altijd met respect.
- 12) Gebruik nooit sarcasme, gebruik humor.
- 13) Vermijd een machtsstrijd!
- 14) Leer je leerlingen kennen.
- 15) Zorg dat de omgeving voor je leerling veilig is.
- 16) Voorspelbaarheid is de sleutel.
- 17) Werk met collega’s samen.
- 18) Werk met ouders en/of verzorgers samen.
- 19) Pas ook goed op jezelf.

20) Doe je werk met toewijding en plezier.
(Bateman & Golly; 2008)

Vele van de bovenstaande tips lijken heel logisch. Door ze heel bewust toe te passen zul je ze nog beter gaan toepassen. In Bijlage 3 heb ik de tips met hun uitwerking bijgevoegd.

Hoofdstuk 5: In de praktijk

In dit hoofdstuk zal ik een uitwerking maken van de enquête die ik heb afgenomen bij de collega's van mijn locatie. De vragenlijst zoals ik deze heb gestuurd is als bijlage 4 bijgevoegd. Bij het opstellen van de vragen ben ik uit gegaan van de ontwikkeling die wij als school maken naar aanleiding van de ontwikkelingen in de werkgroep "SWITCH" waar ik ook zelf deel van uit maak. Met de werkgroep zijn we op dit moment bezig om de leerkrachten bewust te maken van hun leerkrachtgedrag. Ook proberen we de leerkrachten bewust te maken van de invloed die ze hebben op de leerlingen. Zelf zou ik na de uitwerking van vragen willen komen tot een handelingswijzer "Hoe om te gaan met agressief gedrag".

De vragen zal ik hieronder uitwerken, waarbij ik de theorie en de dagelijkse praktijk zal meenemen in mijn antwoorden. Bij deze vragen zal ik ook een link leggen met een aantal deelvragen die ik mezelf gesteld heb.

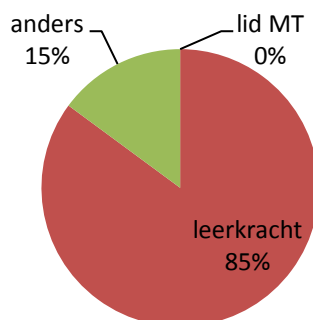
Deelvragen die ik mezelf gesteld heb zijn:

- Wat wordt ervaren als acting-out gedrag?
- Hoe wordt er op dit moment omgegaan met acting-out gedrag?
- Welke invloed heeft acting-out gedrag op het pedagogisch klimaat binnen school?
- Welke gevolgen kan het hebben op de lange termijn?
- In hoeverre heeft leerkrachtgedrag invloed op het gedrag?
- Hoe moet de afstemming zijn tussen school, leerling en ouders?
- Hoe kun je "time-out" vorm geven binnen je team?

Uitwerking van de vragen die ik heb gesteld in de enquête

Vraag 1:

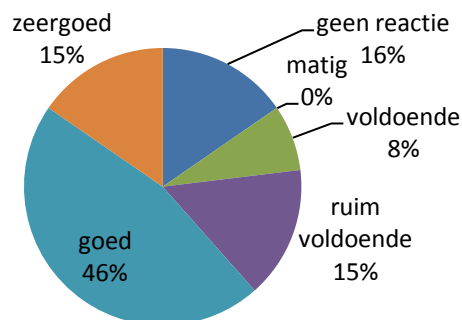
Wat is je functie?

Van de collega's die hebben gereageerd zijn de meeste reacties van de leerkrachten. Daarnaast zijn reacties vanuit de verschillende zorglijnen. Er zijn in totaal 13 reacties binnen gekomen en dat komt neer op een percentage van 67%. Naar mijn idee is dit een mooie mix van functies die een goed beeld kan geven van hoe er tegen agressief gedrag wordt aangekeken en hoe zij op dit moment met dit gedrag omgaan.

Vraag 2:

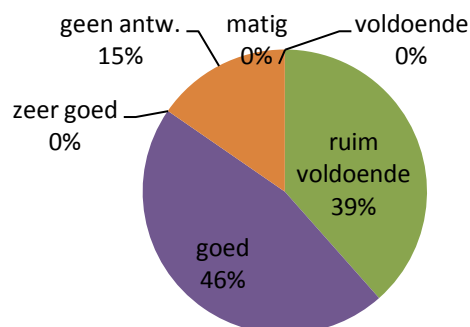
Welke beoordeling zou je het pedagogisch klimaat binnen je groep geven?

Deze vraag is eerder dit jaar ook aan bod geweest. Destijds werd er door meer dan 70% aangegeven dat het pedagogisch klimaat goed tot zeer goed was. Op dit moment zie ik een verschuiving er is een kleiner percentage, 61%, wat aangeeft dat het pedagogisch klimaat goed tot zeer goed is. Je zou kunnen veronderstellen dat het pedagogisch klimaat bij ons op Beyaert erop achteruit is gegaan. Zelf denk ik dat er bij de collega's een bewustwording in gang is gezet door de werkgroep "SWITCH". Collega's kijken op dit moment op een betere, misschien wel professionelere manier naar de school en het onderwijs. Er wordt naar mijn idee ook veel breder gekeken naar het pedagogisch klimaat op school. Er zijn een aantal collega's die geen reactie bij deze vraag hebben gegeven. Dit komt waarschijnlijk omdat zij binnen de zorglijnen werkzaam zijn en geen eigen groep hebben. Het is goed om te zien dat verder eigenlijk niemand het pedagogisch klimaat op Beyaert onvoldoende vindt.

Vraag 3:

Welke beoordeling zou je de groepssfeer binnen je groep geven?

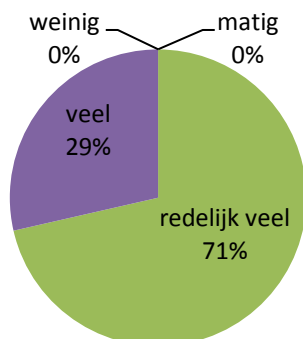

Als we van het schoolniveau naar het groepsniveau gaan zien we een verschuiving in het beeld over het pedagogisch klimaat. De beoordeling begint nu bij ruim voldoende, daarnaast zie je dat het percentage wat het pedagogisch klimaat als goed beoordeeld hetzelfde is gebleven. Het valt mij op dat er nu niemand meer is die vindt dat het pedagogisch klimaat in de groep zeer goed is.

Het zou natuurlijk kunnen dat men onzeker is over de eigen kwaliteiten al dan niet in vergelijking met de in hun ogen misschien betere kwaliteiten van collega's. Toch denk ik niet dat dit het geval is. Ik denk dat ook hier de invloed merkbaar is van de werkgroep "SWITCH" deze is een vast item is geworden tijdens de teamvergaderingen. Tijdens de teamvergaderingen wordt telkens een nieuwe tip van Bateman en Golly aangedragen, besproken en in een volgende vergadering geëvalueerd. Doordat de tips worden op een bewuste manier worden aangepakt is de houding naar het eigen leerkrachtgedrag veranderd. Men kijkt nu kritischer naar het eigen handelen in de groep. Ook is men zich veel bewuster van het effect dat je als leerkracht hebt op kinderen.

Vraag 4:

Heeft het pedagogisch klimaat binnen de groep en de groepssfeer volgens jou invloed op het gedrag van de leerlingen?

De bewustwording van het eigen leerkrachtgedrag zie je, naar mijn mening, bij deze vraag terug. Iedereen, ook de collega's uit de zorglijnen, is het er wel over eens dat het pedagogisch klimaat binnen de groep van invloed is op het gedrag van de leerlingen. In de volgende vraag zal ik aangeven wat collega's aangeven waarom dit zo van invloed is.

Vraag 5:

Zou je jouw antwoord op de vorige vraag (kort) kunnen toelichten?

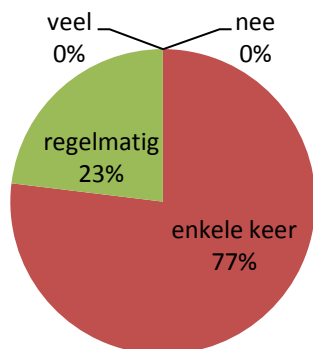
Waarom het pedagogisch klimaat en de groepssfeer zoveel invloed hebben op leerlingen wordt door meer dan de helft van de collega's beantwoordt met:

Wanneer er binnen een groep een goed pedagogisch klimaat en een goede groepssfeer heerst is er minder reden tot irritatie en agressie van de leerlingen.

m.a.w. je zou kunnen constateren dat een goed pedagogisch klimaat en het creëren van een goede groepssfeer voorwaardenscheppend is voor het terugdringen van negatief en agressief gedrag. Ook wordt er aangegeven dat een goed pedagogisch klimaat en een goede groepssfeer leidt tot een grotere mate van veiligheid en dat het uiteindelijk ook zijn positieve uitwerking heeft op de werkhouding. Er wordt wel opgemerkt dat wanneer je als leerkracht negatieve feedback geeft dit ook ten koste gaat van de groepssfeer. Een enkeling geeft, ik vind ook terecht aan, dat naast het pedagogisch klimaat en de groepssfeer, ook het karakter en de thuissituatie van de leerling mee kan spelen.

Vraag 6:

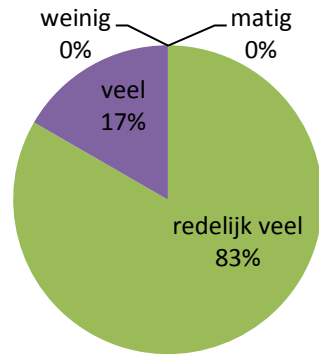
Heb je binnen je groep of andere werksituaties te maken met leerlingen die agressief gedrag vertonen?

Uit de antwoorden kun je stellen dat iedereen wel te maken heeft of heeft gehad met leerlingen die agressief gedrag vertonen. Er is dan ook niemand die er niet mee te maken heeft gehad. De meesten geven aan dat zij een enkele keer met leerlingen met agressief gedrag te maken hebben. De rest heeft er zelfs regelmatig mee te maken. Niemand heeft er veel mee te maken. Dit is natuurlijk een goed gegeven en zou je je af kunnen vragen waarom ik dit onderzoek ben gestart. Aan de andere kant kun je ook zeggen, en dat is eigenlijk ook de reden van het starten van dit onderzoek, dat vele collega's niet goed weten hoe je met leerlingen die agressief gedrag vertonen om kunt gaan. Het komt niet zoveel voor en er is niet een afspraak over waar men zich aan vast kan houden. Volgens mij komt het hierdoor dat in het team de vraag leeft wat je met een agressieve leerling kunt en waar je met een agressieve leerling naartoe moet.

Vraag 7:

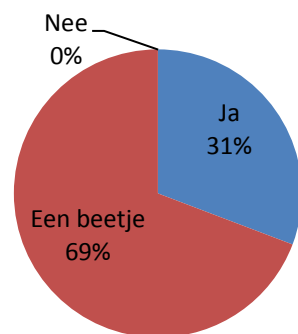
Heeft het schoolklimaat volgens jou invloed op het gedrag van kinderen?

Ook bij deze vraag is iedereen het eens. Het schoolklimaat is van invloed op het gedrag van de leerlingen. Naar mijn mening is het ook zo dat wij het als team belangrijk vinden dat de geldende normen, waarden en verwachtingen worden gedragen door het team. Uit de literatuur blijkt dat normen, waarden en verwachtingen die door het schoolteam worden gedeeld en uitgedragen een directe invloed hebben op het pedagogisch klimaat. (Faber;2004) De uitslag uit de enquête komt hier dan ook mee overeen.

Vraag 8:

Weet je op welke manier er in de andere groepen wordt omgegaan met leerlingen met agressief gedrag?

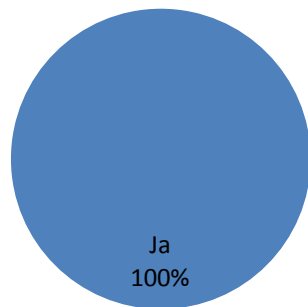

Binnen het team heeft men het idee dat men redelijk tot goed weet hoe andere collega's omgaan met leerlingen met agressief gedrag. De meesten vinden dat ze een beetje op hoogte zijn de rest vindt zelfs dat ze goed op de hoogte zijn van de aanpak van collega's. Als ik hier een verklaring voor zou moeten geven zou ik de collegialiteit binnen het team willen aandragen. Er is namelijk een ontspannen sfeer binnen het team waar iedereen met elkaar praat, overlegt en wat voor elkaar over heeft. In de gesprekken die je met collega's hebt merk ik dat het ook regelmatig gaat over "lastige" leerlingen. Met name de laatste jaren wordt er steeds meer aan elkaar gevraagd: "hoe pak jij zo'n probleem aan?" en "Heb jij misschien nog ideeën voor

mij?” Dit soort gesprekken zou er toe kunnen bijdragen dat men beter op de hoogte is van elkaars aanpak. Dit jaar is er ook gestart met handelingsplanvergaderingen. Hierin wordt uitvoerig gesproken over bijvoorbeeld leerlingen met agressief gedrag. De collega's die hierbij aanwezig zijn dragen ook mogelijke oplossingen aan. Ook dit kan bijdragen aan een beter idee van de aanpak van anderen.

Vraag 9:

Vind je het belangrijk dat we op de hoogte zijn van elkaars aanpak?

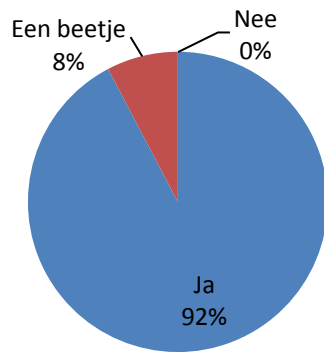

het is wel duidelijk dat iedereen het dan ook belangrijk vindt dat we van elkaars aanpak op de hoogte zijn. Iedereen zegt hier dan ook volmondig ja op.

In de literatuur wordt door Bokhorst (2008) gewezen op het belang hiervan hij zegt: “Het pedagogisch klimaat hangt samen met het agogisch klimaat; de wijze waarop teamleden met elkaar omgaan. Belangrijk is het onderlinge vertrouwen en het erkennen van verschillen.”. Er is naar mijn idee binnen Beyaert veel onderling vertrouwen en wordt het geaccepteerd dat wel verschillen zijn in de aanpak. Iedereen heeft natuurlijk, naast een gezamenlijke basis aan normen, waarden en verwachtingen, ook zijn eigen inbreng en een eigen pedagogische stijl. Hier dien je natuurlijk wel rekening mee te houden binnen je organisatie.

Vraag 10:

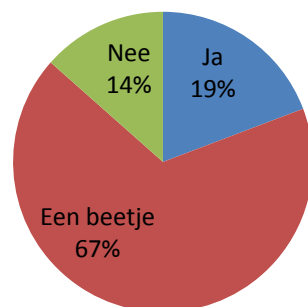
Vind jij dat wij als team een gezamenlijke aanpak zouden moeten hanteren omtrent leerlingen die agressief gedrag vertonen?

Het is ook bij deze vraag weer zo dat iedereen vindt dat er een gezamenlijke aanpak zou moeten komen. Er is nu wel een klein percentage dat vindt dat je een gezamenlijke aanpak een beetje zou moeten gaan hanteren. Diegenen die dit aangeven hebben er dan ook in de meeste gevallen bij vermeld dat zij wel een gezamenlijke aanpak zouden willen hanteren, maar niet helemaal tot in detail. Ook hier wordt dan weer een verband gelegd dat iedere leerkracht anders is en je misschien niet altijd achter een bepaalde manier van werken staat. Hier zouden dan ook goede afspraken over moeten worden gemaakt.

Vraag 11:

Vind jij dat wij op dit moment als school een duidelijke aanpak hebben ten aanzien van agressief gedrag?

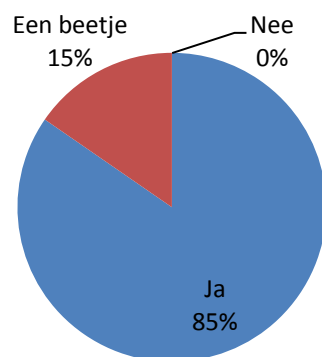

Waar eerder werd aangegeven dat men een beetje tot goed op de hoogte was van de aanpak van agressief gedrag door collega's wordt het niet altijd als duidelijk ervaren. Diegenen die hebben aangegeven dat het voor hen niet altijd duidelijk is komen vooral uit de zorglijnen en zien de leerlingen met name individueel, in kleine groepjes of tijdens het buitenlopen. De leerkrachten vinden met name dat er een beetje duidelijkheid is over de aanpak ten aanzien van agressief gedrag. Een verklaring hiervoor kan zijn dat leerkrachten nu bewust bezig zijn met het

pedagogisch klimaat en de groeps sfeer. Hierover wordt in met name de vergaderingen aandacht besteed. Langzaamaan wordt het voor een ieder duidelijker hoe men doormiddel van het pedagogisch klimaat en de groeps sfeer kan komen tot vermindering van agressief gedrag bij leerlingen. Door er samen in de teamvergaderingen en algemene vergaderingen over te praten en te horen worden ook al veel ideeën van elkaar overgenomen. Je zou kunnen stellen dat we nu bezig zijn met een stukje preventie.

Vraag 12:

Vind jij dat de aandacht die nu wordt besteed aan “SWITCH” een goede bijdrage kan leveren aan het omgaan met leerlingen met agressief gedrag?

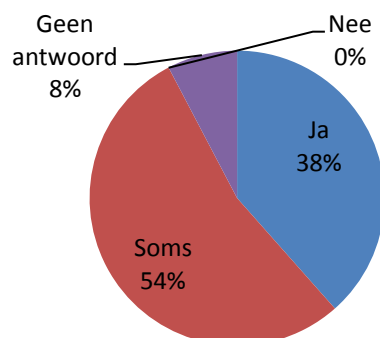
Dit is voor mij en voor dit onderzoek een belangrijke vraag. Weliswaar gaat het hier om de bijdrage van een werkgroep. Met de werkgroep hebben wij een meerjarenplan opgezet waarbij het in eerste instantie gaat om bewustwording. Daarna wordt de stap naar professionalisering gemaakt. De uitkomst van deze vraag is voor mij een teken dat we met ons programma op de goede weg zijn er is namelijk niemand die vindt dat de ideeën van de werkgroep geen bijdrage leveren. Er zijn wel een aantal collega's die vinden dat het een kleine bijdrage levert aan het omgaan met agressief gedrag.

De fase van bewustwording was een lange fase waarin we proberen iedereen binnen het team met de neuzen dezelfde kant op te laten kijken. Er is nu een overgangsfase naar de professionalisering en gezien de uitkomst denk ik dat diegenen die hier “een beetje” aangeven ook toe zijn aan een nieuwe fase. Voor dit onderzoek veronderstel ik dat mede door de inspanning van de werkgroep het besef is gekomen dat

iedereen bereid is om iets te gaan doen aan de aanpak van leerlingen met agressief gedrag.

Vraag 13:

Vind jij dat je eerst alles in het werk moet stellen om eerst binnen je groep een oplossing te zoeken?

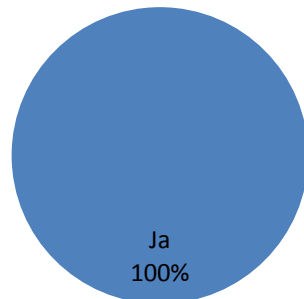

Er is een groep van 38% die vindt dat je eerst alles in het werk moet stellen om het binnen je groep op te lossen. Het merendeel vindt dat dit soms zo moet zijn. Bij deze vraag kun je vraagtekens zetten bij het idee of je alles eerst zelf moet proberen op te lossen? Waarom wil men eerst alles zelf proberen op te lossen? Wordt het misschien als falen beschouwd wanneer je om hulp vraagt? Dit zijn vragen die nu bij mij opkomen. Ik veronderstel dat de leerkrachten die alles eerst zelf willen oplossen het misschien ook moeilijk vinden om hulp te vragen. Aan de andere kant kunnen deze leerkrachten wel zeggen dat zij er alles aan hebben gedaan wat binnen hun vermogen ligt. Hierbij kun je dan wel de kanttekening maken dat door het maar te blijven proberen om een probleem zelf op te lossen je het probleem uiteindelijk hebt vergroot. De grote groep geeft aan dat je niet altijd alles binnen de groep moet

oplossen. Ik veronderstel hier dat deze groep vindt dat wanneer er een probleem met een leerling is je best om hulp van buiten de groep mag vragen.

Vraag 14:

Vind jij dat, wanneer jij veel problemen hebt met een agressieve leerling, een beroep moet kunnen doen op je naaste collega? Zo ja, waarom?

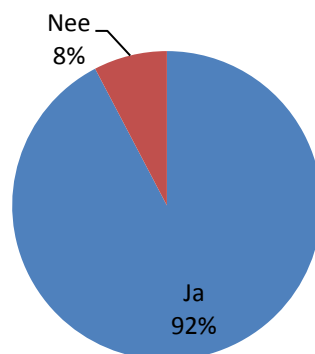

De veronderstellingen uit de vorige vragen komen hier weer terug. Ongeacht of je alles binnen de groep hebt geprobeerd of eerder om hulp hebt gevraagd is iedereen van mening dat hij een beroep moet kunnen op de naaste collega. Op de vraag waarom dit zou moeten kunnen geeft men veelal aan dat we een gezamenlijke verantwoording hebben naar de leerlingen. Ook ziet men de hulp met name als ondersteunend. Daarnaast worden ook andere redenen gegeven om beroep te kunnen doen op een naaste collega, zoals dat een collega net een kijk op de situatie kan hebben waardoor een probleem kan worden opgelost. Of men ziet het als een verandering van situatie wat een wending kan opleveren in het probleem met de leerling. Er wordt ook door een enkeling aangegeven dat het groepsbelang voor het individueel belang gaat. Hier kan ik het ook best mee eens zijn. Er zijn wel eens

situaties waarin een agressieve leerlingen een gevaar gaat vormen voor de anderen. Dan gaat ook naar mijn mening het groepsbelang voor.

Vraag 15:

Vind jij dat er altijd iemand moet zijn waar een leerling met agressief gedrag naar toe kan gaan? Zo ja, wie zou dit moeten zijn?

Hier wordt bijna volmondig “ja” op gezegd. Er is maar een klein percentage wat niet vindt dat er altijd iemand moet zijn waar een agressieve leerling naartoe kan gaan. toch blijkt ook de grote groep die “ja” zegt niet altijd te weten waar de leerling dan naartoe zou moeten. Antwoorden op de vraag wie deze leerlingen dan zou moeten opvangen variëren daarom nogal. De meesten geven aan dat dat iemand moet zijn die op dat moment aanwezig en beschikbaar is, ad random dus. Eerlijk gezegd lijkt mij dit geen goed idee. Op deze manier kom je eigenlijk een beetje aan het “leuren” met de leerling. En wie weet waar je een leerling dan helemaal naartoe moet brengen. Na dit antwoord werd als oplossing aangedragen de leerling bij een naaste collega onder te brengen, hierbij werd ook vaak aangegeven dat je dan niet met een agressieve leerling door de hele school hoeft te lopen. De CIL-er (Collega Interne Leerlingenzorg) wordt ook regelmatig genoemd als mogelijke opvang. Het klinkt ook wel logisch, maar deze is niet altijd op locatie net als de locatiedirecteur die ook

wordt genoemd als mogelijkheid. Er zijn binnen Beyaert afspraken gemaakt over de groep waar de zogenaamde “aandachtsleerling” naartoe gaan. ook die optie wordt aangegeven.

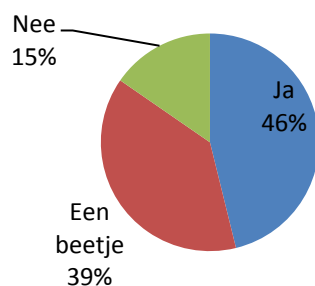
Een enkeling geeft aan niet te weten waar een leerling naartoe zou moeten en ook wordt door een enkeling aangegeven dat de leerling niet naar iemand zou moeten, maar naar een plek.

Er zijn dus veel verschillende mogelijkheden aangedragen. Ondanks dat er regelmatig over agressieve leerlingen wordt gesproken is het eigenlijk voor iedereen moeilijk om aan te geven waar de agressieve leerling bij problemen naartoe zou moeten.

Vraag 16:

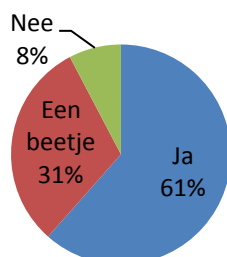
Vind jij dat er op dit moment voldoende aandacht wordt besteed aan het omgaan met agressief gedrag van leerlingen, tijdens de

Teamvergadering?

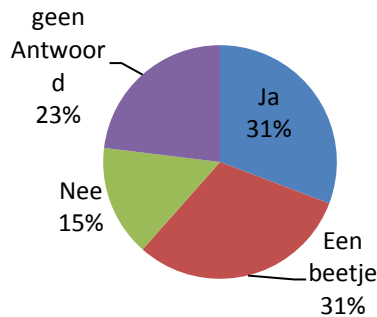
Hier wordt over het algemeen een positief antwoord gegeven. Dit zal o.a. komen doordat de werkgroep “SWITCH” een vast item is geworden tijdens de vergaderingen.

Handelingsplanoverleg?

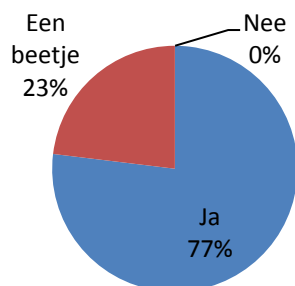
Na de leerlingbespreking wordt dit gezien als de plek waar het meest over het gedrag van leerlingen wordt gesproken. Een kanttekening hierbij is dat deze handelingsplanvergaderingen pas dit jaar gestructureerd vier keer zijn ingeroosterd. Een voortgang hiervan is zeker wenselijk. Zeker wanneer je ziet dat het merendeel hier impliciet aangeeft er iets aan te hebben op het gebied van gedragsproblemen.

Bouwoverleg?

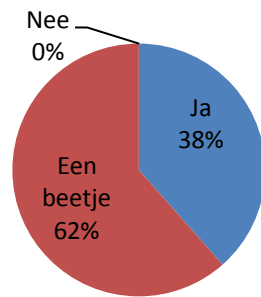
Bij het bouwoverleg wordt vaak veel aandacht gegeven aan de organisatorische zaken van de betreffende bouw. Dit is waarschijnlijk ook de reden dat men bij deze vraag aangeeft dat er niet veel over leerlingen met agressief gedrag wordt gesproken. Er wordt in dit type vergadering meestal niet over individuele leerlingen gesproken.

Leerlingbespreking?

Bij de leerlingbespreking is er niemand die vindt dat er niet over het gedrag van leerlingen wordt gesproken. Binnen deze bespreking is het ook de bedoeling de groep en de leerlingen individueel te bespreken. Het Sociogram wordt hier ook besproken. De leerlingbespreking is twee keer per jaar. Agressieve leerlingen komen hier dan ook veelvuldig aan bod. Sommige leerkrachten vinden dat er nog uitvoeriger op leerlingen met een ernstige gedragsproblematiek mag worden ingegaan.

Studiedagen?

De studiedagen worden gevuld met onderwerpen die veelal door het MT worden aangedragen. Dit kunnen onderwerpen zijn waarvoor iemand wordt ingehuurd of waarvoor werkgroepen worden benaderd. Zo is er af en toe ook een onderwerp over gedrag wat de laatste tijd door de werkgroep SWITCH wordt verzorgd. Je zou uit de antwoorden kunnen afleiden dat met graag ziet dat er meer onderwerpen over agressief gedrag in deze studiedagen mogen worden verzorgd.

Vraag 17:

Wat is volgens jou een goede manier om om te gaan met een leerling met agressief gedrag? Wat zou je doen als deze de les verstoort?

Hier komt de diversiteit in aanpak het meest naar voren. Eigenlijk probeert iedereen op een andere manier de problemen op te lossen. Een aantal handelingen keren vaker terug. Hier is misschien gebruik van te maken bij de aanbevelingen.

Deze vraag geeft een goed beeld van hoe er nu wordt omgegaan met leerlingen met agressief gedrag. Het geeft dan dus ook antwoord op de deelvraag: "Hoe wordt er op dit moment omgegaan met Acting-out gedrag?".

Ik zal de lijst van hoe je op een goede manier met agressieve leerlingen zou moeten omgaan hieronder weergeven. De eerste zes antwoorden uit deze lijst kwamen het meest voor en zijn dan ook belangrijk om mee te nemen naar de aanbevelingen.

- Laten afkoelen binnen/ buiten de groep.
- Zelf rustig blijven
- Nadien situatie bespreken en afspraken maken
- De leerling benaderen voor de veiligheid van de groep.
- Proberen "pratend" de leerling te kalmeren.
- Naar een collega brengen.
- Neutraal reageren.
- Compromis sluiten buiten de klas.
- Naar de gang.
- Naar een "Time-out" plek.

- Apart zetten.
- De leerling proberen af te leiden van wat hem kwaad maakt.
- De leerling positief benaderen.
- Oplossingsgericht handelen.
- Leerling laten vertellen wat hij allemaal WEL kan.
- Aangeven welk gedrag niet wenselijk is.
- Alternatief gedrag bieden.
- Belonen van gewenst gedrag.
- Voorstructureren van situaties.
- Bespreken wat hij/ zij/ jij doet bij herhaling van het agressieve gedrag.
- De leerling erop wijzen dat het gedrag niet door school wordt getolereerd.
- Grenzen aangeven.
- Ouders op de hoogte brengen.
- Vooral voorkomen.

Een lange lijst met oplossingsmogelijkheden en delen van een oplossing. Hiervan is naar mijn idee veel te gebruiken om te komen tot een meer uniforme manier van aanpak.

Vraag 18:

Mis je nog een aspect van omgaan met agressief gedrag in de afgelopen vragen? Zo ja, welke?

De meeste collega's hebben geen verdere aspecten gemist. Een klein aantal heeft nog een paar zaken gemist namelijk:

- Het gedrag bespreken met ouders.
- Wat doe je wanneer een leerling de grens van het toelaatbare ver overschrijdt?
- Vind je dat je zelf als leerkracht genoeg vaardigheden hebt om met deze leerlingen om te gaan?

Met name de vraag over het gedrag met de ouders bespreken vind ik een goed aspect om ook mee te nemen in mijn conclusies en aanbevelingen. Ook de andere vragen neem ik mee in de conclusies en aanbevelingen.

Vraag 19:

Eventuele opmerkingen, toevoegingen en/of tips.

De opmerkingen, toevoegingen en tips zal ik hieronder aan geven:

- Fijn dat er aandacht voor is.

- Belonen van goed gedrag waardoor de betrokkenheid van anderen wordt vergroot
- Wat kan school al bieden; schoolmaatschappelijk werk en Rots & Water.
- Komen tot een protocol.
- In vergaderingen mag nog dieper worden ingegaan op agressief gedrag.
- Van elkaars ervaringen valt veel te leren.

Hoofdstuk 6: Conclusies en aanbevelingen

6.1 Conclusies:

In de literatuur is er niet een eenduidig antwoord op de vraag wat agressie is, maar wanneer je deze literatuur beter bekijkt zie je dat er ook wel duidelijke overeenkomsten aan te geven zijn als men spreekt over agressie. Je zou kunnen concluderen dat agressie in het kort te omschrijven is al volgt:

Agressief gedrag kan zowel positief als negatief zijn. Agressie kan worden opgevat als een vorm van assertiviteit, waarbij de persoon laat merken dat hij er ook is om rekening mee te houden of dat hij ons iets wil duidelijk maken van wat hij wel of niet wil. Aan de andere kant kan agressie bedoeld zijn om bewust of onbewust iets kapot te maken, schade toe te brengen, een ander aan te vallen of bedreigen waarbij angst en onzekerheid een grote rol gaan spelen.

Als ik deze omschrijving toepas op de leerlingen bij ons op school kan ik concluderen dat wij als school inderdaad met agressieve leerlingen te maken hebben. Leerlingen met agressief gedrag komen weliswaar vaker voor, maar het gaat ook dan nog om enkele leerlingen. De enquête staat deze conclusie ook er zijn volgens collega's wel leerlingen met agressief gedrag aanwezig maar er is sprake van een enkeling.

Ook kunnen we uit de literatuur opmaken dat agressief gedrag met vele factoren te maken kan hebben. Deze factoren zijn vaak ook nog verschillend door de achterliggende theorieën als psychoanalyse, sociale leertheorie en andere theorieën. Wel geven de theorieën aan dat factoren als angst en onzekerheid een rol spelen in het ontstaan van agressief gedrag bij kinderen.

Als ik de angst en de onzekerheid afzet tegen de leerlingen die bij ons op school agressief gedrag laten zien, dan zie ik bij allen wel iets van angst en onzekerheid terug. Leerlingen hebben vaak eerst op de basisschool gezeten en hebben daar vaak tegen een grote achterstand aangekeken. Zij hebben vaak wel een vorm van faalangst. Deze faalangst zie je dan ook terug in de bevestiging die deze leerlingen vragen. Vaak zijn deze leerlingen ook gepest, sommigen hebben zich dan ook een houding aangemeten waarbij zij op agressieve wijze reageren op pestgedrag of vermeend pestgedrag. In de enquête wordt ook regelmatig gesproken over de veiligheid en geborgenheid die je de leerlingen wilt bieden. Wanneer dit zou lukken zou het agressief reageren niet of nauwelijks nog nodig moeten zijn.

Bij de deelvragen heb ik mij afgevraagd welke invloed agressief gedrag heeft op het pedagogisch klimaat. Uit de literatuur en dan met name het gedeelte over het “huis van Matser” wordt eigenlijk de vraag omgekeerd gesteld en dat is dan ook een veel positievere benadering. Het “huis van Matser” gaat uit van drie niveaus, twee preventieniveaus en één curatief niveau. Preventieniveau 1 bestaat uit het handelen van de leerkracht. Het is de basis voor een school hierin is het zaak de organisatie van klassen te verbeteren en op schoolniveau op elkaar af te stemmen.

Preventieniveau 2 hier staat de algemene of klassikale aanpak centraal. Het is de aanpak die zich richt op de groep als geheel. Het doel van deze aanpak is om psychosociale problemen en gedragsproblemen te voorkomen.

Het curatieve niveau is voor individueel of (sub)groepsniveau en benodigd een specifieke aanpak van psychosociale problemen en gedragsproblemen. Veelal wordt er gewerkt met handelingsplannen.

Binnen het pedagogisch klimaat ben je dus hoofdzakelijk preventief bezig. Hierdoor kun je al veel problemen met agressief gedrag voorkomen. Het is natuurlijk altijd nog beter te voorkomen dan te genezen.

Als ik naar Beyaert kijk dan kan ik concluderen dat wij op de goede weg zijn. Ook bij onze school was het voorheen zo dat men pas ingreep als een leerling agressief was. Op dit moment zijn we al een tijdje bezig om het pedagogisch klimaat bij ons op school te verbeteren. Dit doen we met behulp van een werkgroep “SWITCH” die regelmatig een plekje heeft op studiedagen. Ook zijn zij bezig met het verstrekken en bespreken van tips die het pedagogisch klimaat moeten verbeteren en die moet leiden tot een betere bewustwording van het eigen leerkrachtgedrag. In deze werkgroep heeft men ook als motto “voorkomen is beter dan genezen”. De conclusie die ik nu al wel kan trekken is dat het aantal leerlingen met extreem agressief gedrag drastisch is gedaald. De leerlingen die dit nog wel laten zien zijn beter op hun gedrag aan te spreken en te corrigeren. Gedrag kan dus een grote invloed hebben op het pedagogisch klimaat. Beter is nog om aan te geven dat het pedagogisch klimaat, wanneer dit schoolbreed wordt gedaan, een grote invloed heeft op het gedrag van de leerlingen.

De deelvraag die ik mij gesteld heb over hoe er wordt omgegaan met leerlingen met agressief gedrag heb ik eerst vanuit de literatuur bekeken.

In de literatuur en dan met name bij Faber en van Lieshout is veel informatie te vinden op het gebied van leerkrachtvaardigheden. Deze leerkrachtvaardigheden kunnen een leerkracht veel houvast bieden bij bijvoorbeeld leerlingen die agressief

gedrag vertonen. Een leerkracht kan in bepaalde situaties beter inschatten welke leerkrachtvaardigheden in de situatie nodig zijn.

Kijk ik bij ons op Beyaert, en dat blijkt ook uit de enquête, dan zie ik dat men beter naar het eigen leerkrachtgedrag kijkt. Daarnaast wordt ook er ook meer gesproken over leerkrachtgedrag. Ik concludeer dat collega's ook van elkaar kunnen en willen leren. Uit de enquête valt te concluderen dat men graag van elkaar wil leren, maar dat er op dit moment nog heel veel verschillende manieren van probleemaanpak zijn. Men lost problemen eigenlijk nog teveel alleen op. Hier valt dus nog veel winst te behalen. De handelingswijzer die ik zal ontwerpen zal hier een bijdrage aan kunnen leveren.

Uit de literatuur blijkt ook dat de leerkracht een erg grote invloed heeft op het gedrag van de leerlingen. Dit komt namelijk neer op zo'n 80%. Dus hiermee heb ik ook een antwoord op mijn deelvraag: In hoeverre heeft de leerkracht invloed op het gedrag van de leerlingen. Hierbij is het dan ook belangrijk dat je je bewust bent van je leerkrachtgedrag.

Ook hier zijn we als school op de goede weg. Gelukkig worden leerkrachten zich steeds meer bewust van hun eigen gedrag. Ook beseffen zij zich dat zij als leerkracht erg veel invloed hebben op het gedrag van de leerling.

Ik moet eigenlijk ook concluderen dat de ouders vaak in het hele verhaal worden vergeten. In de literatuur wordt wel regelmatig aangegeven wat er aan oorzaken van agressief gedrag door ouders kan worden veroorzaakt. Daarnaast wordt ook regelmatig aangegeven dat de ouders bij het onderwijs moeten worden betrokken. Dit kan onder andere door ouders op de hoogte te houden hoe het op school gaat en dat zij ook op de hoogte worden gesteld wanneer er agressief gedrag om de hoek komt kijken.

Bij Beyaert is uit een tevredenheidonderzoek gebleken dat ouders meer contact wilden met school en dat ook de school ouders beter kon informeren. Dit werd dan ook als een belangrijk werkpunt gezien door school. Ook op het gebied van leerlingen die agressief gedrag vertonen kun je concluderen dat ouders veel beter op de hoogte worden gehouden. Soms is het een telefonisch contact, maar ouders worden in sommige gevallen ook uitgenodigd voor een gesprek.

Ik veronderstel dat ouders nu beter op de hoogte zijn van hun kind dan voorheen. Met dit gegeven is het ook mogelijk om de afstemming tussen school, leerling en ouders te verbeteren. Het is dan ook goed om samen met ouders de afspraken die je

met de leerling maakt te bespreken. Wanneer ouders op de hoogte zijn en thuis ook hierop in kunnen gaan is er veel meer duidelijkheid voor het kind.

Uit de enquête is goed af te leiden dat er veel interesse is voor de problemen met agressief gedrag. Men geeft dan ook aan dat het belangrijk is om op elkaar te kunnen rekenen ook omdat men vindt dat je hier een gezamenlijke verantwoording hebt. Een andere conclusie van de enquête is dat je ziet dat er nog veel op een eigen manier wordt gewerkt. Hierbij vind ik wel dat een leerkracht zijn eigenheid ook in zijn manier van werken moet kunnen laten zien, maar dat er ook een grote mate van uniformiteit zou moeten zijn in de aanpak van agressief gedrag. Ik denk dat deze uniformiteit zal zorgen voor een structuur die zowel voor de leerkracht als de leerling een positieve invloed heeft. Het bied je als leerkracht houvast op het moment dat je zelf even met de leerling dreigt vast te lopen. Voor de leerling bied deze structuur vooral duidelijkheid, als ik dit gedrag vertoon gebeurt er dat of ga ik daar naartoe. Het kan de leerling ook een gevoel van veiligheid bieden. De agressieve leerling hoeft zich niet angstig af te vragen wat er gaat gebeuren en andere leerlingen weten dat zij zich niet bang hoeven te voelen, omdat voor hen ook duidelijk is wat er gaat gebeuren.

6.2: Tips en aanbevelingen

Als Beyaert zijn wij al op de goede weg. Ondanks dat is er nog veel wat wij kunnen doen om het agressieve gedrag dat sommige leerlingen vertonen terug te dringen.

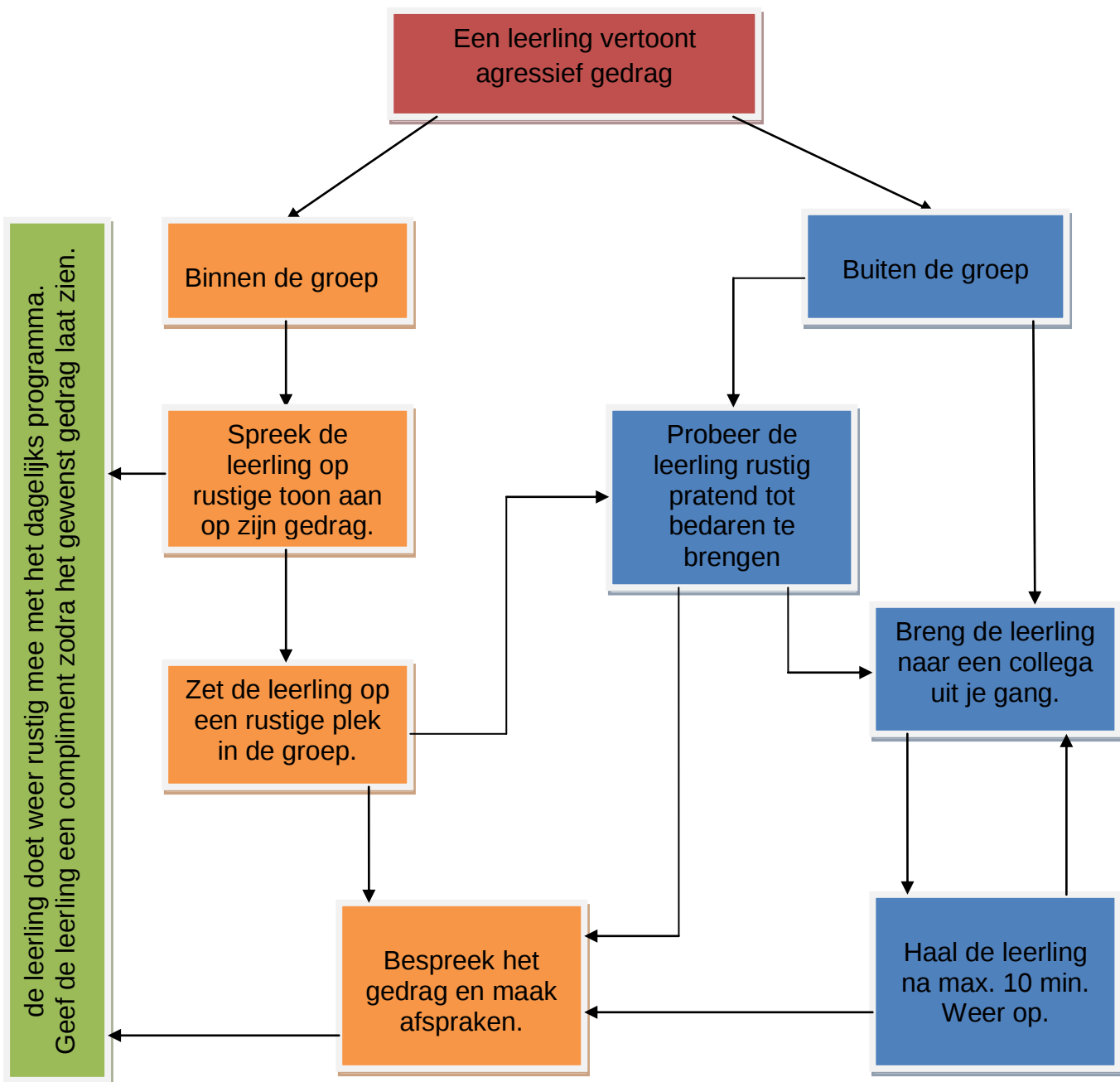
Hieronder wil ik een aantal tips en adviezen geven om dit te kunnen bewerkstelligen:

- Allereerst zou ik de tip willen geven “voorkomen is beter dan genezen”. Hiermee bedoel ik dat je beter voorwaardenscheppend bezig kunt zijn dan achter de feiten aan te lopen en pas in te grijpen wanneer een leerling daadwerkelijk agressief gedrag laat zien.
- Doorgaan met het bewust bezig zijn met leerkrachtgedrag en je ook bewust blijven van de invloed van je eigen leerkrachtgedrag. Het is erg belangrijk om juist de basis goed vorm te geven. Als de basis eenmaal staat is het veel makkelijker om de volgende stap te maken richting professionalisering.
- Het zou een goede zaak zijn om een “maatje” te hebben waar je op terug kunt vallen. Dit is al jaren geleden bij de andere locatie van Beyaert ingevoerd. Ook nu is er nog wel sprake van “maatjes”, maar word er niet heel veel meer mee gedaan. Het probleem van dit systeem is dat er ook nog wel eens een invaller kan zijn waar je dan weer niet een leerling naartoe zou kunnen doen. Op onze locatie komt daar nog het probleem bij dat er vaak drie groepen in een gang zitten, waardoor je met een leerling door school moet lopen. Wat naar mijn idee een goede oplossing zou zijn is dat je het “maatjes”systeem gaat toepassen per gang. Dit heeft als voordeel dat je niet te ver met een leerling hoeft te lopen en dat er een veel kleinere kans is dat je maatje er niet is en er een invaller is. Je zou het ook een gangensysteem kunnen noemen of een bouwsysteem.
- Als wij als school over niet al te lange tijd met de Professionalisering bezig gaan is het naar mijn idee goed om samen te kijken naar punten waar we uniform in kunnen zijn. Het is dan wel belangrijk om het eigen leerkrachtgedrag niet uit het oog te verliezen. Uniformiteit zorgt er voor dat een leerling weet waar hij aan toe is, dit geeft rust en draagt bij tot duidelijkheid en geborgenheid.

- Ik zou de aanbeveling willen doen om vaker op het jaarrooster een handelingsplanvergadering in te plannen. Op dit moment gebeurt dit 4 keer per jaar. Het zou naar mijn idee best naar zes keer per jaar kunnen worden uitgebreid.
- Het contact met ouders zou verder moeten worden afgestemd. Het is belangrijk dat ouders in de eerste plaats goed op de hoogte worden gehouden over hun zoon of dochter. Wanneer er iets aan de hand is met hun kind moet er ook contact worden opgenomen met de ouders. Ouders worden op dit moment al wel meer bij de school betrokken door bijvoorbeeld thema-avonden te organiseren, hulpouders meer in te zetten, ouders uit te nodigen bij presentaties van de leerlingen.
- Het invoeren van een handelingswijzer “Hoe te handelen bij agressief gedrag” zou naar mijn idee een goede aanbeveling zijn. Zo’n handelingswijzer zou voor de leerkracht een goed houvast kunnen zijn wanneer hij/ zij even niet meer weet wat je aan moet met een leerling met agressief gedrag. Voor de leerling biedt het structuur. Deze weet dan waar hij aan toe is. Het geeft ook een zekere mate van veiligheid, doordat het duidelijk is voor de leerling wat er gaat gebeuren. Dit zal naar mijn idee leiden tot sneller weer tot rust komen van de leerling. Dit is een manier van hoe je uniformiteit kunt vormgeven. Ik zal hieronder een mogelijke handelingswijzer laten zien.

Handelingswijzer:

Hoe om te gaan met agressief gedrag.

NB: Mocht een leerling extreem agressief gedrag laten zien laat dan een leerling een collega ophalen die geen eigen groep heeft.(bijv: CIL-er, conciërge, locatieleider, etc.)

Literatuur:

- Harcourt assessments , Amsterdam
Martine F Delfos; kinderen en gedragsproblemen 2005 6^e druk
- Uitgeverij PICA, Huizen
Bateman & Golly; Waar komt dat gedrag vandaan 2008 1^e druk
- Lemniscaat bv, Rotterdam
J.D. van der Ploeg; Gedragsproblemen 2000 4^e druk
- Stevin, Voorhout
Siebe Faber; Pedagogisch klimaat en groepsproblemen 2004 2^e druk
- Bohn Stafleu van Lochum, Houten
Trix van Lieshout; pedagogische adviezen voor speciale kinderen 2002 1^e druk

Artikel:

- Ciska de Graaf; "Een agressieve leerling...begin bij jezelf" Schooljournaal

Internet:

- Idee-pmc.nl
Peter Spelbos; Agressie, agressief gedrag en agressiviteit 2008
- pedagogiek-online.nl
Koos Bokhorst, Frits Goossens, Cees Bruinsma & Herman W. van Boxtel;
Perceptie van agressief, teruggetrokken en pro sociaal gedrag door jonge kinderen 2001

Bijlagenoverzicht:

- 1) Artikel uit: Schooljournaal “Een agressieve leerling, begint bij jezelf”
- 2) Algemeen pedagogisch vakmanschap
- 3) 20 Tips met uitwerking “Scheep een positieve omgeving voor alle leerlingen”
- 4) Enquête